

SKOZI VASI.

ANTON VODNIK.

Korakam skozi vasi.

Vse je zeleno —
jaz sem siv ...

V meni nekaj,
kar ne more k njim,
trpi ...

Iz mene gori
v dekleta, ki plešejo.

V noč
teló mi vpije.

Harmonika
rožam, oblakom in ženam
meša in vije
luč in cvet ...

Pred mano stopa Veronika
s strašno bledim
Kristovim prtom ...

ŠTUDENTKA.

STANKO MAJCEN.

Kadar je odprla okno v tretjem nadstropju, tisto okno v oblake, se je spodaj oglasila Marijina pesem. V globoki kuhinji nekje pod tlakom jo je pela dekla.

Tam se je v žarkih padajočega solnca zlatila univerza, ljudje so hiteli s trga po mraini ulici proti vodi. Kedaj je kdo pozdravil. Zakrilil je s klobukom in se veselega obraza potopil v množico. Kedaj se je kdo ustavil, poiskal vrata in njegovi koraki so pridoneli po stopnicah. Stopalo se je po njih kot v stolp. Potem je potrkalo. Običajno na napačne duri. In potem so se duri odprle. In potem je sedel širok in objesten na starinski zofi še s cigareto v ustih.

Zgodilo se je, da je šele v sobi pri oknu spoznala, kdo je. In je bil ali debeli, nežni Logar ali razpotegnjeni, načelni Kljun ali Benko, tihi, zali fant.

Topot se je zgubil v podstrešnico Logar.

»Kemijo si predelala?«

»Tam leži. Prah je na nji. Ne vem, kaj bi ž njo.«

»Ne boš kolokvirala?«

»Daj, Logar, govoriva rajši pametno. Je Kljun res zaljubljen?«

»Zaljubljen, zaljubljen?«

Logar se je pozibal na zofi in izbulil neumne oči. Kadar se je Logar čudil, je bil kakor močic od testa in dobro popečen ali kakor figura iz porcelana.

»Ne vem, da bi se bil kdo medtem zaljubil.«

»Ah, Logar, večeri so dolgi, noči so brez konca in jutra tako gnila, smrdeča ... Govori, samo govori, da mi ostane kaj po tebi med temi štirimi stenami za dolgo samoto.«

»Samota, samota ...«, se je zopet vzburl Logar in navel lica. Cigareta med prsti se mu je tresla, kot natrkljan se je stebril dim v zrak.

»Pa saj smo pred koncem šemestra. Kdor ne dela, naj gre med valutarje. Menim, da smo dovolj dolgo posedovali po kavarnah in si bistrili pojme pri črni kavi. Le spomni se, koliko vode je popil sam Benko!«

»Kaj mi je ostalo od teh večerov? Tako trdi ste v svojih nazorih, neizprosno nabijate ubogi razum z načeli, ki o njih nihče ne ve, čemu so in kaj bi ž njimi. Rada bi, da bi se bili razgovarjali o življenju.«

»Zlata moja — ali imaš pepelnik? — to je tako: živimo, kakor so živeli drugi. Enkrat pa si vendarle moraš skovati nekako kladivo, ki ž njim potem ljudi po glavi potrkujes. Kladivo-načelo. Ne vem drugega sredstva. Sanjajo sobarice in modistinje žive od čuvstev.«

Leda se je naslonila na okno, da bi se skrila pred »načeli«. Cel roj jih je Logar zopet spustil iz ulice v sobo! Kaj pomaga okno v oblake?

V tisti globoki kuhinji, najbrž krčemski, ki ji ni bilo razbrati ne oken ne duri, se je zopet oglasila Marijina pesem dekle, ki je pomivala posodo. Besed ni bilo razločiti, napev pa se je jasno slišal skozi stene.

Pokopana je pesem, je pomislila Leda, pokopana ona, ki jo poje. Bo tudi ona morala biti mati? Se je tudi ona skrila v klet, kakor Leda pod oblake, pred načeli? Kakšna pač je, begunka?

»Zdaj o nečem drugem, Logar. Vem, da smo se včasih izklepetali do nezmisla. Drug drugemu na dno smo si gledali in še smo bili radovedni, kaj je pod njim. Vendar

smo o ženskah govorili tako malo ali sploh nič, da sem slej ko prej sredi vprašanj in ne vem... in ne morem...»

»Na kemijo se ne razumem.«

»Ne o kemiji.«

Le kako bi mu povedala, je ugibala Leda in se ni ozrla. Že je ugašalo zlato na strehi univerze, že so se polnile ulice z gluho, topo črnino, ki v nji nisi razločil ne ljudi ne obraza. Brezoblična masa, ta večer in ljudje v večeru in vse... vse...

»Če bi se študentka premislila in ne bi hotela dalje študirati... Kaj bi bilo ž njo?«

»Če bi se omožila?« je razprl oči nedolžni Logar, konica debelega jezika se je pojavila na spodnji ustni.

»Možila se ne bo, ker se nima s kom. Vendar mora študij prekiniti...«

»Čemu je potem študirala? Leda, ne daj se zvabiti na kriva pota. Vem, da si se od doma naravnost odtrgala in ne pošiljajo ti... Žrtvuješ sebe in čas in bodočnost, če se izneveriš. Pisarn je dovolj, če so tudi gospodje okolnostni... In pisarija in tipkanje in registri... Kdo ti meša pamet, Leda?«

»Nikdo je ne meša. Je, kar je. Jezni so oblaki nocoj...«

»Pred desetimi leti so študirali tako, kakor ti študiraš: v oblakih. S štimungo. To je bila kultura. Danes je tudi študij podjetje in komur se izjalovi, je ruiniran. Ruiniran trgovec.«

»Zaradi denarja, misliš?«

»Kolik je tvoj dolg danes? Še trije semestri in natanko tolik bo, da se boš vbadala za obresti najmanj do osmega čina.«

»Kakšnega osmega čina?«

»Če boš zasebnikovala ti — mi ne bomo mogli. Uradniki bomo z votlimi lici in zgodnjimi plešami. Z dvema suknjama v pisarni. Z resolucijami, shodi, nabavnimi zadrugami. S povišanimi plačami in službenimi pragmatikami. Kakor po stopnicah bomo lezli v kreber drug za drugim, drug drugemu na prste stopajoč. Ugled, družine in penzija. Joči se, če se ti dá — ampak tako bo in še stalo bo nekaj. Itak že blediš in kdor se te domisli iz prvega semestra...«

»Medicino bi bila morala študirati.«

»Ker je še dražja, še nevarnejša?«

»Ne zato.«

Da bi vsaj vstal, sprehodil se po sobi, je pomislila Leda. Sedi tam in se ne gane. Ne bo uganil. Zavaljen je res, ampak nežen? Kdo je pač videl rahločutnost v njem, ki mu le-debelost ne pripušča, da bi se izražal krepkeje. In tako vesel svoje smotrnosti, in tako veren v borbi za načela... Prav-zaprav je smešen.

»Vendar bom morala prekiniti...«

»Zaradi bolezni?«

»Da,« je dahnila Leda. Prišlo je iz ust, ne da bi bila hotela. Okrenila se je na oknu in se je ozrla v sobo.

»Če je tako... Tudi Benko ni zdrav. Pokašljeje, obraz se mu sumljivo oži. Iz mojega kraja je lani umrl študent, ki bi mu nihče ne bil prisodil smrti, ko je vstopil v društvo. Ampak tako hudo s teboj ni. Tudi to modo si posnela po dunajski in graški dobi, da se ti zdi tuberkuloza nekak študentovski paladij. Kakor kravata in menza. Ne morete se vživeti v čas, ženske. Veš, kaj je univerza danes?«

Vem, si je očitala Leda in nenadoma so se ji zagrenila usta. Vroče je vzplalo pod vekami, v grlu je dušilo.

Tepec, pogledaj me in spregovori pametno besedo vendar že... Edini, ki te vprašati morem, čeprav ne najpripravnější. Ali ti veš za izhod? Če si tovariš, nagni se k meni, ne goni vedno svojega! Poslušaj, kaj se v meni godi, in reši, reši...

Logar je vstal.

»Ženske ste uganke,« se je počehljajal za ušesom in se je obrnil.

Leda je stopila od okna. Bil je že gost mrak.

»Zopet nisi povedal ničesar novega. Kakor mlin si, vsi ste kakor mlini. Življenje pa je tako globoko.«

»Bomo videli. Zdaj me še ne zanima, kako globoko je.« In je hotel iti.

Leda je stopila za njim.

»Še nekaj. Ali to po pravici in brez krinke. Tudi dovtip ni na mestu. Se je Kljun res zaljubil?«

Logarju ni bilo težko odgovoriti, vendar je okleval.

»Nisem slišal. Komaj verjetno. Pred izpiti je in taksa je visoka...«

A jedva se je Leda ozrla vanj, se je Logar popravil.

»Da!« je stresel z glavo, »kakor vse kaže, topot misli resno...«

Leda se je zopet naslonila na okno. Soba je bila prazna. Tudi ulica je bila prazna. Blede zvezde so se zrcalile na tlaku, dušeč smrad je vstajal iz podzemskih prostorov. V krčmi so zvene le steklenice, pijan meščan je branil svoje prepričanje. Iz kuhinje, iz kleti se je zopet oglasila Marijina pesem dekle, ki si je ž njo kratila mučni čas. Bila je preprosta Marijina pesem.

Tudi njej se je zgodilo, se je potolažila Leda, a ko je poizkusila, da bi pela ž njo, ni mogla. Hripav je bil glas in zanka na vratu se je zadržnila.

O! je sedla na zofo in položila trudni roki v naročje. Kljuna se ni spomnila, le Marijine pesmi ni mogla umeti. Da bi ji vsaj vedela besede!

MED VIHARJEM.

ANTON VODNIK.

Mojo hišo vihar drži in jo trese.
Oblaki — zmagoslavne orgle katedral.
Sto tisoč vernih se na prsi bije,
sto tisoč vernih k Bogu vpije:
Kdo je kot Kralj?

Po bliskih plezam do Njegove glave.

Se vzpenjajo polja v šumenje zvonov.
O radosti blaznost, o muka vetrov:
k Očetu, k Očetu domov!

Treska luč na moja okna.
O — sto tisoč angelov v srebrnih ščitih!

In vsi mimo mene — joj.

Nadangel Gabriel
zapel bo z mojo dušo
kot s srebrnim rogom...

DANTE ALIGHIERI: LA DIVINA COMMEDIA.

PREVEL IN RAZLOŽIL J. D.

III. del: RAJ.

Spev XVII.

Nahajamo se z Dantejem že od XIV. speva (v. 79) na petem planetu (nébesu), na Marsu. V prejšnjem spevu je pesniku njegov prapraded Cacciaguida, križarski vitez, govoril o stari Firenci, o nje starih, a že izumrlih rodbinah. To priliko porabi vnuk za vprašanje o svoji bodoči usodi. Namigavanja, da ga čakajo težki udarci, je bil čul že parkrat v Peklu (sp. X., v. 79 in 124; sp. XV., v. 61 in 88) ter v Vicah (sp. VIII., v. 133; sp. XI., v. 140; sp. XXIV., v. 43); zdaj bi rad izvedel kaj natančnejšega. In s to željo se pričinja spev:

Kakor so Faetonta, sina Solnea in kraljične Klímene, bolela namigavanja sovrstnikov, češ, da ni božjega pokolenja, pa je zato šel k materi, željan izvedeti vso resnico, a si je nesrečnež s tem izkopal grob (solnčni bog mu je namreč za en dan prepustil solnčni voz, neizkušeni mladenič pa se je ob vožnji preko neba ustrašil groznih nebesnih znamenj, izpustil vajeti konjem-belcem, strmoglavil na zemljo ter mrtev obležal, živ opomin še danes očetom, naj ne bi ustrezali nespametnim željam otrok!); takó sem jaz — pripoveduje Dante (v. 4 nsl.) — želel izvedeti vso resnico o svoji bodoči usodi; in Beatrice kakor tudi ded sta mi brala to željo v očeh. A dasi sta oba poznala to mojo željo, mi je vendar Beatrice ukazala, naj to, kar v srečju želim, tudi z besedo povem, zato, da se naučim, ob času žeje prositi, da se mi natoči. (Dante nas s tem opozarja na molitev, ki nam je potrebna, dasi je Bog vseveden in ve, česa potrebujemo.) V vrsticah 13—27 izvrši Dante Beatričin ukaz ter res vdano prosi svojega prapradata: »V Bogu vidiš vso mojo bodočnost; razodeni mi jo; ne bojim se niti najhujše napovedi. Rad bi jo poznal, ker pšica — predvidena — manj hudo rani.« In prapraded mu odgovarja v vrsticah 37—99; posebno sloveča je tercina vv. 58—60, ki ostro označuje, kakó se je Danteju godilo tistih dvajset let prognanstva (1302—1321). Vendar, preden prične s prerokbo, poudari duh tole važno resnico: Kar je dogodkov na zemlji, zapisanih v knjigi človeštva, so vsi le prigodni, nenujni; izven ustvarjenega sveta pa vlada nujnost. Vse te dogodke, bodi pretekle ali prihodnje, vidi duh v Bogu kot sedanje. Bog jih vidi od vekomaj; iz tega pa ne sledi, da so nujni. Saj tudi človek vidi ladjo, ki drči mimo njega; ali on ni vzrok drčanja. (Vv. 37—42.)

Nato (od v. 46 dalje) prerokuje dedov duh Danteju pregnanstvo, ki ga je zadelo l. 1302, ko je bila stranka »belih« v Firenci s pomočjo Francozov poražena. Prvotnega povzročitelja svoje usode je Dante videl v papežu Bonifaciju VIII. (vv. 49—51), ki je bil res, naprošen od stranke »črnih« v Firenci, pregovoril francoskega kralja Karla Valois, da je vdrl v Toskano. Nasprotniki so mu nesrečo še bolj zagrenili s tem, da so